

XXIV ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

ПЪРВА РЕДОВНА СЕСИЯ

Стенографски дневникъ

НА

25. заседание

Вторникъ, 20 декемврий 1938 г.

(Открито въ 15 ч. 30 м.)

Председателствувалъ подпредседателъ Г. Марковъ. Секретари: Д-ръ П. Яламовъ и П. Марковъ

СЪДЪРЖАНИЕ:

	Стр.		Стр.
Съобщения:		2. За измѣнение и допълнение на чл. чл. 1 и 2 отъ наредбата-	
Отпуски	437	законъ за постѣпване въ държавната здравна станция	
Питане	437	(санаториумъ) за учители край с. Лъджене, Пещерско	
Предложение	437	(Първо четене — приемане)	438
Законопроекти	437	Говорили: Х. Гуцовъ	440
Законодателно предложение	437	И. Пастуховъ	441
По дневния редъ:		Н. Вачковъ	443
Законопроекти:		И. Тодоровъ	444
1. За отмиѣнение на наредбата-законъ отъ 11. IV. 1938 г. относно		Д-ръ Б. Даскаловъ	445
допълнение на чл. 296 отъ закона за народното просвѣ-		М-ръ Б. Филовъ	445
щение (Първо и второ четене)	438	Докладъ на прошектарната комисия	447
		Дневенъ редъ за следващото заседание	447

Председателствувашъ Г. Марковъ: (Звъни) Има нуждното число народни представители. Отварямъ заседанието.

(Отсъствуватъ народнитѣ представители: Александъръ Симовъ, Ангелъ Кроснарски, Боянъ Абаджиевъ, Василъ Мандаревъ, Велизаръ Багаровъ, Георги Говедаровъ, Георги Чалбуровъ, Георги Миковъ, Димитъръ Марковъ, Димитъръ Сираковъ, Динко Теневъ, Екимъ Топузановъ, Еню Поповъ, Жико Струнджевъ, Иванъ Сарафовъ, Иванъ Поповъ, Иванъ Калъчевъ, Иванъ Балканджиевъ, Лалю Кацарски, Методи Янчулевъ, Минчо Драндаревски, Найдено Райновъ, Наню Пеневъ, Никола Пановъ, Никола Логофетовъ, Никола Стамболиевъ, Петко Костовъ, Петъръ Грънчаровъ, Сирко Станчевъ, Стефанъ Станевъ, Стефанъ Цановъ, Стойчо Топаловъ, Стоянъ Димовъ, Тодоръ Найденовъ, Христо Мирски и Христо Каркъмовъ).

Преди да пристѣпимъ къмъ дневния редъ, съобщавамъ на г-да народнитѣ представители, че председателството е разрешило отпуски на следнитѣ народни представители:

на г. Иванъ Калъчевъ — 3 дни, за 21, 22 и 23 декемврий;
на г. Лалю Кацарски — 2 дена, за 20 и 21 т. м.;
на г. Иванъ Сарафовъ — 1 день, за 20 т. м.;
на г. Христо Мирски — 1 день, за 20 т. м.;
на г. Димитъръ Сираковъ — 1 день, за 20 т. м.;
на г. Никола Пановъ — 1 день, за 20 т. м.;
на г. Тодоръ Найденовъ — 1 день, за 20 т. м.;
на г. Иванъ Воденичарски — 1 день, за 21 т. м.;
на г. Георги Говедаровъ — 1 день, за 20 т. м.;
на г. Никола Логофетовъ — 1 день, за 20 т. м.;
на г. Иванъ Балканджиевъ — 1 день, за 20 т. м.;
на г. Екимъ Топузановъ — 1 день, за 20 т. м.;
на г. Стойчо Топаловъ — 1 день, за 20 т. м.;
на г. Методи Янчулевъ — 2 дена, за 20 и 21 т. м.;
на г. Наню Недковъ — 2 дена, за 20 и 21 т. м.;
на г. Велизаръ Багаровъ — 2 дена, за 20 и 21 т. м.;

на г. Боянъ Абаджиевъ — 2 дена, за 20 и 21 т. м.;
на г. Минчо Драндаревски — 3 дни, за 20, 21 и 22 т. м.;
на г. Стефанъ Станевъ — 4 дни, отъ 20 до 23 т. м. вкл.;
на г. Сирко Станчевъ — 4 дни, отъ 20 до 23 т. м. вкл.;
на г. Петко Костовъ — 4 дни, отъ 20 до 23 т. м. вкл. и
на г. Стоянъ Димовъ — 4 дни, отъ 20 до 23 т. м. вкл.

Народниятъ представителъ г. Александъръ Симовъ, на когото бѣхме разрешили досега 35 дни отпускъ, иска още 30 дни. Представилъ е медицинско свидетелство, отъ което се вижда, че трѣбва да продължи лѣчението си. Понеже е изчерпилъ днитѣ, които може да му разреши председателството, ще питамъ Народното събрание.

Които сж съгласни да му се разрешатъ още 30 дни отпускъ, по болестъ, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Постѣпило е питане отъ софийския народенъ представителъ г. Димитъръ Търкалановъ относно сключената на 17 май 1935 г. спогодба между Столичната община и представителя на Берлинеръ Ханделсгезелшафтъ въ Берлинъ за откупуване облигациитѣ на 5% столиченъ общински заемъ отъ 1906 г. за номинални 35 милиона лева.

Това питане ще се изпрати на г. министра, който, когато е готовъ, ще отговори.

Постѣпили сж:

Отъ Министерството на народното просвѣщение — предложение за приемане завещанието на покойната Райна д-ръ Стефанъ Чернева.

Отъ Министерството на правосъдието — законопроектъ за измѣнение на § 1 отъ наредбата-законъ за отмиѣнение наредбата-законъ за временно уреждане на наемнитѣ отнoшения.

Отъ Министерството на финанситѣ — законопроектъ за отпускане заемъ въ размѣръ на 75.000.000 л. отъ Пощенската спестовна каса на Главната дирекция на пошитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ.

Отъ Министерството на земедѣлието и държавнитѣ имоти — законопроектъ за закупуване отъ Българската земедѣлска и кооперативна банка до 4 милиона килограма тютюни отъ реколта 1938 г., направо отъ производителитѣ.

Отъ Министерството на земеделието и държавните имоти — законопроектъ за ревизиране договоритъ за наемъ на фондови земи за стопанската 1937/938 г.

Отъ Министерството на вътрешнитъ работи и народното здраве — законопроектъ за измѣнение и допълнение на наредбата-законъ за данъчнитъ облекчения на данъкоплатцитъ къмъ общинитъ („Държавенъ вестникъ“, брой 136, отъ 28 юний 1937 г.).

Тия предложения и законопроекти ще бждатъ раздадени на г. г. народнитъ представители и поставени на дневенъ редъ.

Преди да пристѣпимъ къмъ дневния редъ, г. министърътъ на финанситъ е готовъ да отговори на питането на народния представител г. Христо Каркъмовъ. Тукъ ли е г. Каркъмовъ?

Обаждаатъ се: Въ отпусака е.

Председателстващъ Г. Марковъ: Нѣма го. Г-нъ министре! Какво ще кажете?

Министъръ Д. Божиловъ: Ще му отговоря, когато е тукъ.

Председателстващъ Г. Марковъ: Г-нъ министърътъ на финанситъ заявява, че е готовъ да отговори на г. Каркъмовъ, когато е тукъ, макаръ че правилникътъ му дава право, щомъ народниятъ представител не е тукъ, да не му отговори.

Т. Стоилковъ: Народниятъ представител е нередовенъ. Той трѣбва да бжде тукъ, щомъ ще се отговаря на питането му.

Председателстващъ Г. Марковъ: Пристѣпваме къмъ първа точка отъ дневния редъ:

ПЪРВО ЧЕТЕНЕ НА ЗАКОНОПРОЕКТА ЗА ОТМѢНЯВАНЕ НА НАРЕДБАТА-ЗАКОНЪ ОТЪ 11 АПРИЛЪ 1938 Г. ОТНОСНО ДОПЪЛНЕНИЕТО НА ЧЛ. 296 ОТЪ ЗАКОНА ЗА НАРОДНОТО ПРОСВѢЩЕНИЕ.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта.

Секретаръ Г. Кръстевъ: (Чете)

„МОТИВИ

къмъ законопроекта за отмѣняване на наредбата-законъ отъ 11 априлъ 1938 г. („Държавенъ вестникъ“ брой 79) относно допълнението на чл. 296 отъ закона за народното просвѣщение

Г. г. народни представители!

Внесеното съ наредба-законъ отъ 11 априлъ 1938 г. измѣнение на чл. 296 отъ закона за народното просвѣщение създаде известни затруднения както при университетскитъ преподавания, така и за редовното произвеждане на изпититъ въ Университета. Независимо отъ това, съгласно тълкувателното решение на академическия съветъ отъ 15 декемврий 1937 г. относно чл. 302 отъ закона за народното просвѣщение, частнитъ доценти не могатъ да участвуватъ въ заседанията на факултетнитъ съвети, нито могатъ да бждатъ титуляри на катедри, тъй като не принадлежатъ къмъ редовния академически персоналъ.

Що се отнася до правото на хоноруванитъ професори и частнитъ доценти да произвеждатъ изпити и да бждатъ рецензенти или докладчици по оценяване на съчиненията за хабилитация, то следва да бжде запазено докогато при съответнитъ катедри бжде назначенъ редовенъ преподавателски персоналъ, каквото е и решението на академическия съветъ, взето въ заседанията му отъ 11 и 25 май 1938 г.

При тия обстоятелства прилагането повече на наредбата-законъ отъ 11 априлъ 1938 г. става ненуждно.

За да може чл. 296 отъ закона за народното просвѣщение да бжде правилно прилаганъ, налага се наредбата-законъ отъ 11 априлъ 1938 г. да бжде отмѣнена.

Гр. София, декемврий 1938 г.

Министъръ на народното просвѣщение: Б. Филوفъ

ЗАКОНОПРОЕКТЪ

за отмѣняване на наредбата-законъ отъ 11 априлъ 1938 г. („Държавенъ вестникъ“ брой 79) относно допълнението на чл. 296 отъ закона за народното просвѣщение.

Членъ единственъ. Наредбата-законъ за измѣнение на закона за народното просвѣщение отъ 11 априлъ 1938 г., съ която къмъ чл. 296 се прибавя забележка IV, се отмѣнява.

Председателстващъ Г. Марковъ: По тоя законопроектъ не е записанъ да говори никой. Ще гласуваме.

Които приематъ на първо четене законопроекта за отмѣняване на наредбата-законъ отъ 11 априлъ 1938 г., относно допълнението на чл. 296 отъ закона за народното просвѣщение, моля, да вдигнатъ рѣка. Събранието приема единодушно.

Г-нъ министре! Предлагате ли спешностъ?

Министъръ д-ръ Б. Филوفъ: Предлагамъ спешностъ.

Председателстващъ Г. Марковъ: Които приематъ законопроекта да бжде гласуванъ, по спешностъ, и на второ четене, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта на второ четене.

Секретаръ Г. Кръстевъ: (Чете)

„ЗАКОНЪ

за отмѣняване на наредбата-законъ отъ 11 априлъ 1938 г. („Държавенъ вестникъ“ брой 79) относно допълнението на чл. 296 отъ закона за народното просвѣщение.

Членъ единственъ. Наредбата-законъ за измѣнение на закона за народното просвѣщение отъ 11 априлъ 1938 г., съ която къмъ чл. 296 се прибавя забележка IV, се отмѣнява.

Председателстващъ Г. Марковъ: Които приематъ законопроекта на второ четене, както ви се прочете, моля, да вдигнатъ рѣка. Събранието приема единодушно.

Минаваме къмъ втора точка отъ дневния редъ:

ПЪРВО ЧЕТЕНЕ ЗАКОНОПРОЕКТА ЗА ИЗМѢНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА ЧЛ. ЧЛ. 1 И 2 ОТЪ НАРЕДБАТА-ЗАКОНЪ ЗА ПОСТѢПВАНЕ ВЪ ДЪРЖАВНАТА ЗДРАВНА СТАНЦИЯ (САНАТОРИУМЪ) ЗА УЧИТЕЛИ КРАЙ С. ЛЪДЖЕНЕ, ПЕЩЕРСКО.

Моля г. секретаря за прочете законопроекта.

Секретаръ Г. Кръстевъ: (Чете)

„МОТИВИ

къмъ законопроекта за допълнение на чл. чл. 1 и 2 отъ наредбата-законъ за постѣпване въ Държавната здравна станция (санаториумъ) за учители край с. Лъджене, Пещерско.

Г. г. народни представители!

Държавната здравна станция за учители край с. Лъджене е предвидена за 120 легла, които лесно могатъ да се увеличатъ на 180—200. Отъ краткия опитъ, който имаме отъ откриването на станцията до днесъ, се вижда, че само около 50—60 легла ще бждатъ напълно заети презъ цѣлата година отъ учители на служба и чиновници по ведомството на Министерството на народ. просвѣщение, а споредъ съществуващата наредба-законъ за постѣпване въ тази станция не могатъ да се приематъ други болни, освенъ учители на служба и чиновници по ведомството на Министерството на народното просвѣщение. При голѣмата нужда, която съществува сега въ страната за санаториални легла, ще бжде крайно нецелесъобразно да има модерно обзаведени лѣчебни заведения, като учителската здравна станция, въ които половината отъ леглата да стоятъ неизползувани.

Отъ друга страна съществуватъ категории болни български граждани отъ учителската професия, които съ право би трѣбвало да се ползватъ отъ здравната станция за учители и които сега, по силата на споменатата наредба-законъ, сѫ лишени отъ тази възможностъ. Това сѫ:

1. Бивши учители, които сѫ заболѣли отъ туберкулоза на служба като учители, и които сѫ уволнени по болестъ, преди да сѫ навършили 15-прослужени години. Тѣ нѣматъ пенсия, тѣ не могатъ да постѣпятъ въ друго ведомство на работа, защото сѫ болни, тѣ нѣматъ и възможностъ да се лѣкуватъ въ здравната станция за учители, дето за сега се приематъ само учители на служба. Има бивши учители, които сѫ заболѣли презъ време на учителствуването си и сѫ уволнени следъ 13, 14 и даже 14 години и нѣколко месеца служба и сега сѫ болни, безъ пенсия, безъ каквато и да било възможностъ да проведатъ едно истинско санаториално лѣкуване.

2. Пенсионирани учители — това сѫ учители съ повече отъ 15-годишна служба, заболѣли като учители и уволнени по болестъ. Тѣ наистина иматъ пенсия, но тя въ повечето

случаи едва достига за издръжката на семейството и не дава особена възможност за едно правилно лѣкуване.

Ще се извърши акт на обществена справедливост към тѣзи две категории болни, като се даде възможност да се лѣкуват и тѣ, както и членоветѣ на тѣхнитѣ семейства, въ здравната станция на учители.

3. Има случаи на заболяване, напр., на писатели, художници, артисти и др., които не сѫ чиновници, но тѣхната работа е въ непосредствена и органическа връзка съ Министерството на народното просвѣщение. Справедливо е, при наличността на свободни легла въ станцията, да се приемат и такива болни срещу заплащане на пълна такса, каквато биха заплатили въ всяко друго държавно лѣчебно заведение.

Даже и следъ като се уреди приемането на болни отъ изброенитѣ три категории, съществува опасение, че презъ известни сезони на годината станцията ще разполага съ свободни незаети легла, затова необходимо е да се даде възможност на министерството да попълва тѣзи легла въ споразумение съ Главната дирекция на народното здраве.

Съ попълването на незаетитѣ легла, не само че не ще се увреди фискалътъ, защото лѣкуването ще се извършва срещу опредѣлената за другитѣ държавни лѣчебни заведения такса, но и лѣкуването въ станцията изобщо ще се направи по-евтино, понеже неизбѣжнитѣ общи разходи по поддържането на станцията ще се разпредѣлятъ върху по-голямъ брой болни.

Съ чл. чл. 4 и 5 на предлагания проектъ се урежда положението на служителитѣ при станцията, като последната се приравнява съ Държавния санаториумъ край с. Искрецъ. И наистина, Висшиятъ медицински съветъ, като е взелъ предвидъ съоръженията, обзавеждането и качеството на извършваната медицинска работа въ Държавната здравна станция за учители край с. Лѣджене, е взелъ по отношение на нея следното решение: „Тази станция, обаче, трѣбва да се приравни и въ бюджетно отношение съ Искрецкия санаториумъ, като служителитѣ при нея получатъ рангъ и заплата, приравнени съ тѣзи на служителитѣ при Искрецкия санаториумъ (Дневникъ № 32, отъ заседанието на В. М. С. отъ 7. X. 1938 г.).

Предлаганитѣ измѣнения и допълнения на наредбата-законъ за постѣпване въ Държавната здравна станция за учители край с. Лѣджене, ще дадатъ възможностъ станцията да работи винаги съ пълненъ капацитетъ и, следователно, да се използватъ разумно и въ най-голяма степенъ вложенитѣ въ нея срѣдства, за благо на народното здраве.

Като Ви представямъ приложения за целта законопроектъ, моля ви, г. г. народни представители, да го разгледате и приемете.

Гр. София, декемврий 1938 г.

Министъръ на народното просвѣщение: **Б. Филовъ**

ЗАКОНОПРОЕКТЪ

за измѣнение и допълнение на чл. чл. 1 и 2 отъ наредбата-законъ за постѣпване въ Държавната здравна станция (санаториумъ) за учители край с. Лѣджене, Пещерско, публ. въ „Държавенъ вестникъ“ бр. 85, отъ 18. IV. 1938 г.

§ 1. Къмъ чл. 1 се прибавя: както и на чиновницитѣ по ведомството на Министерството на народното просвѣщение, а също и пенсионирани и бивши учители и служители по ведомството на Министерството на народното просвѣщение, включително и членоветѣ на тѣхнитѣ семейства (мжжъ, жена и деца надъ 15 години).

Забележка. Ако въпрѣки това останатъ свободни легла Министерството ги допълва въ споразумение съ Главната дирекция на народното здраве, като се предпочитатъ писатели, художници и артисти.

§ 2. Къмъ чл. 2 се прибавя: пенсионирани и бивши учители и чиновници по ведомството на Министерството на народното просвѣщение, заболѣли на служба и уволнени поради туберкулоза, се лѣкуватъ, като заплащатъ стойността на храната, а всички останали се лѣкуватъ срещу заплащане на установенитѣ такси, съгласно законитѣ и наредбитѣ на Министерството на вътрешнитѣ работи и народното здраве. Беднитѣ се освобождаватъ отъ заплащане.

§ 3. Чл. 3 (новъ). Учителитѣ и служителитѣ подъ ведомството на Министерството на народното просвѣщение се лѣкуватъ при максималенъ срокъ 1 година, докато оздравѣятъ клинически или възстановятъ въ значителна степенъ и за по-дълго време своята работоспособностъ, а всички останали се лѣкуватъ при максималенъ срокъ 6 месеца.

§ 4. Чл. 4 (новъ). Служебното положение и заплатата на управител-лѣкаря въ Държавната здравна станция (сана-

ториумъ) за учители край с. Лѣджене, Пещерско, се приравнява съ това на управител-лѣкаря на санаториума „Фердинандъ I“ край с. Искрецъ, Софийско.

§ 5. Чл. 5 (новъ). Щатниятъ персоналъ и семейства му при Държавната здравна станция (санаториумъ) за учители край с. Лѣджене, Пещерско, получаватъ храна, квартира, освѣтление и отопление при условията, предвидени за сѣщитѣ въ санаториума подъ ведомството на Главната дирекция на народното здраве.

Председателствуващъ Г. Марковъ: По законопроекта е записанъ да говори г. Христо Гуцовъ.

Имате думата г. Гуцовъ.

Х. Гуцовъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Винаги съмъ се придържалъ къмъ народната мъдростъ, която казва, че говоренето е сребро, а мълчанието — злато. И наистина, да слушашъ и да се поучавашъ отъ по-мъдритѣ и по-сведущитѣ отъ тебѣ, мисля, че е много по-полезно и по-целесъобразно, отколкото да празни-словисъ и да отекчавашъ слушателитѣ си. Азъ досега бѣхъ само слухъ и зрение и жадно поглѣщахъ всичко, което ставаше тукъ, защото бѣхъ съ съзнанието и съмъ още съ него, че трѣбва много още да се уча, много още да нося бакрачето, както се казва по насъ. И ако днесъ намирамъ сили въ себе си да се изкача на това високо мѣсто, то е затова защото, като бившъ народенъ учителъ, се чувствавамъ задълженъ да защита каузата на онѣзи български граждани и скромни труженици на трънливата нива на българската просвѣта, които дадоха своитѣ млади, своя младежки ентузиазъмъ, дадоха и физическитѣ си и духовни сили въ служба на народъ и държава, а днесъ поради нещастна съдба, заболѣли отъ туберкулоза, да се чувствуватъ отхвърлени отъ обществото, изоставени на своята собствена съдба. борящи се между живота и смъртта. Азъ съмъ повече отъ увѣренъ, г. г. народни представители, че и безъ моята бледа защита вие ще дадете вашия единодушенъ вотъ въ подкрепа каузата на тѣзи труженици, които знаеха да вдѣхватъ у децата само любовъ къмъ родината, да культивиратъ у тѣхъ граждански добродетели; на тѣзи, които бродѣха по села и колиби да се борятъ съ невежеството между възрастнитѣ; на тѣзи, най-после, чиято единствена надежда е, че обществото ще имъ се притече на помощъ, когато тѣ паднатъ сломени въ житейската борба, и чиято единствена утеха е съзнанието за достойно изпълненъ дългъ къмъ народъ и къмъ държавата. Защото знайно е, че колкото повече едно общество се притича въ помощъ на падналитѣ въ житейската борба свои членове, толкова повече се стимулира любовта на останалитѣ членове на обществото къмъ държавата; толкова повече желанието имъ за служба на народъ и държава и готовността имъ за саможертва сѫ по-голямѣ. А касе се, г. г. народни представители, до здравето на българския народенъ учителъ и отъ тамъ — до здравето на българския ученикъ, до здравето на утрешна България; до най-ценното благо, което предлага животътъ — благо, което стои надъ всички други. Банаална истина е, че само въ здраво тѣло има здравъ духъ; че само здравъ народъ може да носи оржие, че само здравъ народъ има право на съществуване.

Ето, г. министърътъ на народното просвѣщение иде съ внесения и поставенъ на обсъждане отъ насъ законопроектъ да поправи една сторена грѣшка съ съответната наредба-законъ и да прояви единъ актъ на хуманностъ и на висша справедливостъ тъкмо къмъ тази категория български граждани — учители, художници, писатели, артисти и др., съ една речъ къмъ хората на умствения трудъ.

Позволете ми, г. г. народни представители, съвсемъ на кратко да спра вашето внимание, преди всичко, върху поменатата наредба-законъ. Всѣки отъ васъ знае, че тази наредба биде издадена презъ м. априлъ тази година. Тя се състои отъ три члена, отъ които е видно, че се приематъ въ Държавната здравна станция или санаториумъ край с. Лѣджене, само тия болни отъ туберкулоза учители, които сѫ на действителна служба, а също и чиновници по ведомството на Министерството на народното просвѣщение. А знаете всички, г. г. народни представители, че освенъ учителитѣ, които понастоящемъ сѫ на служба, съществуватъ още две категории учители болни отъ туберкулоза. Въ първата категория влизатъ учители, които, преди да навършатъ 15-годишна служба, сѫ заболѣли отъ туберкулоза и поради това сѫ уволнени, преди да бѣдатъ пенсионирани, изхвърлени сѫ отъ училището, останали сѫ безъ срѣдства за лѣкуване и, както казахъ по-рано, сѫ оставени на произвола на собствената си съдба. Тъкмо чл. 1 и следващитѣ отъ предложения зако-

нопроектът уреждат въпроса, да бъдат приемани в санаториума край с. Лъджене и онѝзи бивши учители, които още не сѫ навършили години за пенсия, защото не сѫ прослужили 15 години. И наистина, хуманно, справедливо е и от гледна точка на добре разбранитѝ интереси на държавата се налага, част по-скорошното приемане на лѣчение в санаториума и на тази категория бивши учители.

Втората категория учители сѫ онѝзи, сѫ повече от 15-годишна служба, заболѣли като учители, уволнени по болест и пенсионирани.

Г. г. народни представители! И тѣхното положение не е по-розово от онова на учителитѝ от първата категория. Тѣ сѫ сѫ една малка пенсия, сѫ семейства, често нѣти многочислени, безъ всѣкакви срѣдства за живѣне, освен пенсията. Днес тѣ сѫ оставени вън от покровителството на държавата, не могат да бъдат приемани в този санаториум, молят се в Министерството на просвѣщението, подават заявления да бъдат приети, но, уви, не могат да бъдат приети. Тѣзи две категории учители именно визира поставеният на обсъждане законопроект и иска тѣхното приемане в станцията, както и членове на семействата им, при условие тѣ да заплащат само храната си.

Третата категория сѫ всички писатели, художници, артисти, хора на умствения труд, хора на изкуството, за които всички знаем, че отдават на българското общество всичкитѝ си духовни сили, сърдцата си, а въ замѣна на това получават сѫвсем малко възнаграждение. Безъ срѣдства тѣ не могат да се борят сѫ този страшен бич туберкулозата. Законопроектът предвижда и тѣхното приемане в санаториума край Лъджене, при условие, обаче, да заплащат установенитѝ за всички останали лѣчебни заведения такси.

Г. г. народни представители! Аз не намирам причини, които могат да накарат когото и да било от нас да не даде вот на одобрение на така предложения законопроект. Заявявам, че ще гласувам за законопроекта. Въ сѫщото време позволявам си да изкажа моята адмирация към г. министра на народното просвѣщение, който схвана нуждата от част по-скорошното поправяне на една грѣшка и внесе настоящия законопроект. Въ интереса на справедливостта, обаче, дължа да кажа, че и бившият министър на народното просвѣщение, уважаваният г. проф. Маневъ, въ лѣтошната извънредна сесия бѣше внесал вече този законопроект.

Г. г. народни представители! При все че сѫм поклонник на краткото говорене, при все че скѣпя вашето ценно време, позволете ми въ реда на тѣзи мои мисли да ви дам и нѣкои сравнителни статистически данни за туберкулозата въ България, за да бъдем по-правилно ориентирани върху това социално зло и за да можем да нагледим борбата си сѫ него по-резултатно и по-целесъобразно.

Смѣтам за не сѫвсем безинтересно да ви съобща — това е факт, който може би се знае от всички ви — че днес по смъртността от туберкулоза, България държи първо мѣсто измежду всички европейски държави. Докато на 100 хиляди жители през 1934 г. въ Италия сѫ умрѣли от туберкулоза 92 души, въ Холандия 54, въ Германия 73, въ Англия 71, въ България сѫ умрѣли 185 души. От туберкулоза у нас умират много повече, отколкото от тритѝ инфекциозни болести: скарлатина, дифтерия и тифусъ. Извнѣямъ се пред г. г. лѣкаритѝ тук, че навлизам въ тѣхната област — тѣ ще могат да ме допълнят — но ще ви кажа, че за периода 1930—1936 г. годишно на 100 хиляди жители въ България, умрѣли от туберкулоза имаме 169 души, когато от тритѝ инфекциозни болести, които споменахъ, сѫ умрѣли само 28 души; или процентно изразено, 24% от всички смъртни случаи, през 1936 г., сѫ от туберкулоза, а от казанитѝ три болести — само 3%.

Г. г. народни представители! Една от най-сѣществени мѣрки за борба сѫ туберкулозата е навременното откриване и лѣкуване на туберкулозноболнитѝ. Тогава се постигат две цели: първо, изолирва се заболѣлият и се прави безвреден за обществото и, второ, оздравява се, за да се върне отново като работоспособен член на това общество. Тази най-сѣществена мѣрка въ сѫвременната борба сѫ туберкулозата може да се осъществи само когато на разположение на държавата и въобще на обществото стоят достатъчно болнични легла. За съжаление, обаче, у нас, въ сравнение сѫ другитѝ държави процентно взето, имаме най-малко болнични легла. Ето, докато на 100 хиляди жители през 1932 г. въ Швейцария се падат 154 легла, въ Австрия — 194, въ Дания — 107, въ Италия — 87, въ България сѫ се падали само 12 легла, или 13 пѣти по-малко, отколкото въ Швейцария. България

заема първо мѣсто по смъртност от туберкулоза, а последно мѣсто измежду всички европейски държави по броя на леглата въ санаториумитѝ. Наистина, през последнитѝ години у нас броят на санаториалнитѝ легла расте, макаръ и бавно. Така през 1932 г. тѣ сѫ били 725, за да стигнат през 1936 г. на 958. Така че през 1936 г. на 100.000 жители въ България се падат 15 легла. Трѣбва да се констатира, че заедно сѫ увеличаване броя на санаториалнитѝ легла намалява и смъртността между туберкулозноболнитѝ. Въ градоветѝ, за които има по-точни данни, смъртността от туберкулоза на 100.000 жители се е движила през последнитѝ години както следва: през 1930 г. на 100.000 жители е имало 238 умирания; през 1931 г. — 229 през 1932 г. — 209 и т. н. през 1936 г. — 159.

Г. Петровъ: Вървимъ напредъ, въ смисълъ, че намалява у нас смъртността от туберкулоза.

Х. Гуцовъ: Това, безспорно, е едно отраднo явление. То показва, че ако поведемъ рационално борбата сѫ туберкулозата и специално ако увеличаваме ежегодно санаториалнитѝ легла, ще имаме едно значително намаление на смъртността. Но, г. г. народни представители, въ съгласие сѫ г. г. лѣкаритѝ, трѣбва да заявя, че това намаление на смъртността от туберкулоза сѫвсем не е още сигурен белег, че намалява и заболяемостта от тая болест. Така, докато смъртността от туберкулоза за периода 1913—1932 г. е намалѣла въ Белгия сѫ 29%, въ Англия — 37%, въ Холандия — сѫ 54%, въ Германия — сѫ 47%, въ Унгария — сѫ 40%, въ Дания — сѫ 45%, въ Австрия — сѫ 54%, у нас въ България, тя е намалѣла само сѫ 17%. Тѣзи данни се отнасят предимно за градското население, което се подава по-ефикасно на контрола, на регистрация; сведения въ това отношение за селското население почти нѣма.

Идвамъ, г. г. народни представители, до болнитѝ от туберкулоза учители и до грижитѝ, които досега държавата е проявила към тѣх. Нуждата от специални санаториуми за учители е била правилно схваната твърде отдавна. Началото за задоволяване на тази нужда е поставено още през 1922 г. Отварямъ една скоба да кажа, какво сѫ удоволствие констатирамъ, че г. Иванъ Пастуховъ се е записал да говори по този въпрос. Той може да ни даде много ценни сведения относно развой на това дѣло за откриване, обзавеждане и поддържане на санаториумитѝ въ Лъджене, Искрецъ и другаде, специално за учители.

Една специална комисия през 1922 г. е обходила посочени мѣстности въ България и се е спѣла на сегашното мѣсто до с. Лъджене. Общинският съветъ на село Лъджене е приелъ много благосклонно илеята и сѫ специален протоколъ е отпусналъ общинското мѣсто, на което виждаме построена здравната учителска станция край с. Лъджене. Но поради липса на срѣдства, както обикновено става у нас, работата наполовина почти останала недовършена. Така минава единъ значителен период от време. През 1923—1924 г. сѫ държавни срѣдства от бюджета на Министерството на благоустройството се продължава започнатата постройка и отново се спира пакъ поради липса на срѣдства. По-късно, обаче, следъ учредяването на фонда за социално и културно подпомагане на учителитѝ, строежът се поема от фонда и се продължава от 1928 до 1934 г. Довършената станция, заедно сѫ всички домакински сгради, сѫ топлинна и електрическа инсталации, сѫ кухня и пералня, е стояла дълго време неизползвана, поради липса на вода. Най-после през 1936 г., Просвѣтният съюзъ ангажира на свои срѣдства специалисти, които намиратъ добра и пивка вода и водоснабдяватъ здравната учителска станция. През 1937 г. почва обзавеждането на станцията сѫ срѣдства от държавния бюджет и се назначава и част от персонала. Въ бюджета за 1938 г. сѫ били предвидени нови кредити за обзавеждане, поддържане и за персоналъ. Така че към 1 юлий т. г. можахъ да бъда вече приети първитѝ болни.

Ето накотко историята на Държавната здравна станция край с. Лъджене, въ която въ този момент се приютяватъ нѣколко десетки туберкулозноболни учители, от които значителен процентъ — по моитѝ сведения, сѫ брани от мѣрдавни мѣста — сѫ вече на оздравяване.

Но, г. г. народни представители, не мога да противостоя на изкушението да ви съобща единъ много печален факт, за да илюстрирамъ, какво е било досега, какава е нашата българска действителност по отношение на всички държавни лѣчебни заведения и специално — по отношение на този санаториумъ. От моята Еленска околия това дѣто единъ младъ учител, следъ изживя-

ване на физическите си и духовни сили въ училището въ продължение на 14 години и няколко месеца, заболът от туберкулоза. Той обхожда всички държавни санаториуми, изразходва всичките си скъпоти сръдства, остана най-после безпомощен и поиска от Министерството на народното просвѣщение последната помощ на обществото — да го приютят на едно легло въ Здравната учителска станция край с. Лъджене. За чудо, обаче, поради формални причини, поради това, че наредбата-законът навремето не била предвидѣла приемането въ санаториума на учители, които сѣ вече увождени, му бѣ отказано нѣколкократно да бѣде приетъ. Този боленъ учителъ, съкрушенъ, отчаянъ се прибира въ семейството си, за да зарази и жена си, и единственото си дете. И умрѣ сиромашъ. Умрѣ съ пълно огорчение отъ обществото и на устата му, може би, замръзна проклятието и противъ обществото, и противъ държава. Грубъ и съ нищо неоправданъ формализъмъ! А той можеше да бѣде приетъ. Ето, съ предложения законопроектъ се урежда вече този въпросъ. И ако се явятъ такива кандидати, като него, за този санаториумъ — тѣ ще бѣдатъ приети веднага.

Уважаеми г. г. народни представители! Чувствувамъ се много дребенъ, за да третирамъ голѣмата обществена проблема за борбата противъ най-голѣмия социаленъ бичъ — туберкулозата. Но все пакъ намирамъ въ себе си сили да кажа, че постройката на това държавно лѣчебно заведение — санаториумъ за учители край с. Лъджене — ми се вижда сѣщото, каквото да пустнемъ хищника въ кошарата и да се боримъ съ него, следъ като е изтрѣбилъ овцетѣ. Това сѣ само палиативни мѣрки, това сѣ само временни постижения, които не коренятъ злото. А трѣбва да се посегне на корена на злото. Трѣбватъ бързи и ефикасни мѣрки за борба противъ туберкулозата. Преди всичко трѣбва да се подобрятъ жизненитѣ условия, специално трудовитѣ условия на онѣзи обществени служители, които работятъ умствено, които сѣ икономически слаби, които нѣматъ сръдства при едно евентуално заболяване своевременно да се подложатъ на системно лѣкуване. Трѣбватъ грижи, трѣбватъ жертви отъ страна на държавата. Позволете ми да кажа, че трѣбва да се вземе отъ тѣзи, които иматъ повече, за да се даде на онѣзи, които нѣматъ. (Продължителни ржкоплѣскания отъ всички страни) Съ палиативи не се постига нищо, а трѣбватъ решителни и бързи мѣрки. Виждали ли сте вие, какъ живѣятъ селянитѣ? Надниквали ли сте задъ плетищата на селскитѣ дворове, видѣли ли сте какво бѣло се суши — кръпка до кръпка! Надниквали ли сте надъ трапезата, видѣли ли сте съ какво се храни българскитѣ селянини? Българскитѣ народъ бѣше нѣкога здравъ. Бѣха времена, когато българката раждаше по десетъ деца, и ги отглеждаше, и нѣмаше туберкулоза; когато българскитѣ занаятчии, удрийки чука, пѣше своята пѣсенъ и нѣмаше туберкулоза; когато работникътъ работѣше въ фабриката и нѣмаше туберкулоза. Но тогава селянката не продаваше едно яйце, за да си купи солъ или газъ, не продаваше маслото, което добива въ своето домакинство, за да плаща данъцитѣ, а го даваше на децата си. Днесъ, когато занаятчиия, който работи денонощно, е изтласканъ отъ индустрията; когато селянинътъ не си дояжда и доспива, за да се отчете предъ държавата; когато работникътъ е поставенъ при лоши трудови условия, защото нашето социално законодателство, споредъ мене, е само номинално и го нарушаватъ онѣзи, които сѣ длъжни да го спазватъ — при това номинално социално законодателство, при тѣзи лоши трудови условия, туберкулозата прониква и въ фабриката, и въ селската къщурка, и въ работилницата.

Бѣше нѣкога здравъ българскитѣ народъ, но сега не е. Азъ пакъ повтарямъ: трѣбватъ жертви, трѣбва идеализъмъ отъ страна на лѣкари и на всички обществени фактори.

Г. г. народни представители! Какъвъ парадоксъ: въ прикажната страна на розитѣ, въ страната на свежия балкански въздухъ, на планинскитѣ и морски курорти, въ страната на пословичното богатство и плодородие, днесъ умираатъ хиляди хора отъ туберкулоза — повече, отколкото въ всѣка друга европейска държава! Ели причината за това само капризътъ на нерадостната българска сѣдба? Не е ли това плодъ на обществена дисхармония? Не е ли това резултатъ на развилнѣлата се социална неправда въ нашата грѣшна страна? (Ржкоплѣскания)

Повтарямъ и потрѣтвамъ: трѣбватъ жертви, трѣбватъ решителни и бързи мѣрки, като поставимъ народното здраве на първо мѣсто, за да се справимъ съ този бичъ. Азъ градирамъ прижитѣ на държавата така: народно здраве, народна просвѣта, народно стопанство и народна отбрана. (Ржкоплѣскания) А когато стане нужда, народната отбрана може да мине на първо мѣсто — народното

здраве тогава отива на последно мѣсто, защото тогава и човѣшкиятъ животъ не е цененъ. Днесъ за днесъ грижитѣ за народното здраве трѣбва да предшествуватъ всички други грижи, защото само здравиятъ народъ може да се ползува отъ пѣтищата и желѣзницитѣ, отъ благоустройството въ държавата, и само той може да носи достойно орѣжието, което ще му бѣде дадено. (Ржкоплѣскания)

Българскитѣ народъ, по моето скромно разбиране, е отправилъ погледъ и сѣ затаенъ дѣхъ следи дейността на XXIV-то обикновено Народно събрание. Азъ виждамъ тукъ голѣми хора; виждамъ носители на българската научна мисль; виждамъ стари и опитни парламентарни дейци; азъ виждамъ тукъ (Сочи въ лѣво) и тукъ (Сочи въ дѣсно) ентусиазираи млади хора, дошли изъ недрата на този народъ, готови да посветятъ духовнитѣ си и физически сили въ служба на народъ и държава. За мене нѣма предатели нито тукъ (Сочи въ лѣво), нито тукъ (Сочи въ дѣсно). (Ржкоплѣскания) За мене има само добри българци, добри патриоти, любещи майката земя, само българци, само добри парламентарни дейци.

И азъ мисля, г. г. народни представители, че нашъ дългъ е, и въ нашитѣ възможности е, отъ тази малка държава, отъ този малкъ народъ, съ общи усилия, съ идеализма, който е присѣщъ на всички ни, да изградимъ една райска градина и въ тази райска градина всѣки единъ българинъ да има своята лѣха; всѣки да има права подъ българското слънце, подъ българското небе, та този малкъ българинъ, този незначителенъ българинъ, да може да се изправи гордо предъ свѣта и да каже: не се гордѣя съ просторна земя, не се гордѣя съ голѣмъ брой и голѣми богатства, но се гордѣя съ социална правда, съ справедливостъ въ нашата земя; гордѣя се, че съмъ гражданинъ на българската държава. (Ржкоплѣскания) А сутринъ — позволете ми малко поезия — когато се сипва зората и българинътъ посрѣща божия денъ, съ молитвено настрояние, да поглежда къмъ небето и възторжено да извиква: благодаря ти, о, Боже, че си ме създалъ българинъ! (Общи ржкоплѣскания)

Председателстващъ Г. Марковъ: Има думата народниятъ представителъ г. Иванъ Пастуховъ.

И. Пастуховъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Съ чувство на задоволство излизамъ да говоря тукъ по поводъ настоящия законопроектъ, първо, затуй, че г. министърътъ на просвѣтата удържа и този пѣтъ своето обещание, което така тържествено бѣше далъ, следъ като и азъ повдигнахъ тукъ сѣщитѣ въпроси и въ отговоръ на тѣхъ той направи обещанието си, и, второ, затуй защото виждамъ, че сѣ по-опредѣлени и по-твърди стѣпки той върви по този пѣтъ, който е сочило учителството въ продължение на десетки години чрезъ своето сдружение, известно подъ името Български учителски съюзъ. Законопроектитѣ на днешния министъръ на просвѣщения, които ставатъ закони, показватъ, че Българскитѣ учителски съюзъ, който следъ нощта на 19 май бѣше така жестоко унищоженъ . . .

Д. Узуновъ: И безъ него ще живѣемъ.

И. Пастуховъ: . . . и паритѣ му, събирани по стотинка отъ охлузения гърбъ на учителя, бѣха ограбени по единъ най-безцеремоненъ начинъ, този Български учителски съюзъ е действувалъ не така, както го бѣха оклеветили онѣзи, които посегнаха върху неговия животъ, както го клеветѣха и онѣзи, въ ржцетѣ на които се дадохъ и сумитѣ, и сдруженото учителство отъ насилницитѣ на 19 май.

Д. Узуновъ: Учителството е много доволно сега.

И. Пастуховъ: Срамно е, наистина, да виждаме начело на днешния нареченъ Просвѣтенъ съюзъ едно лице, излѣзло отъ сѣщата сръда, отъ която излиза и г. министърътъ на народното просвѣщение, и непрекъснато да хули, непрекъснато да петни, непрекъснато да псува и клевети сдруженитѣ учители, на които той взе паритѣ и сега се хвали, че прави голѣми помѣни. Той и завчера, безъ никакви причини, си позволи въ вестницитѣ да хвърли пакъ едно жестоко обвинение върху сдруженитѣ въ бившия Български учителски съюзъ учители, че съюзътъ имъ билъ сдружение на безотечественици, сдружение на антипатриоти, сдружение на марксиста, на червени и не знамъ какви още, които искали да рушатъ държавата; че били най-опасното зло въ тази страна. Той и сега насъсква, той и сега хули, той и сега вика, той и сега подстрекава, та, ако е останало нѣщо живо всрѣдъ сегашното учителство отъ тѣзи хора, да бѣде удушено, да бѣде премахнато. Колкото единиятъ отъ професорската сръда се издига на-

горе, толкова другият от същата срѣда пада ниско, въ калъта на най-позорното партизанство.

Не е българското учителство и не е билъ Българският учителски съюз, който да не знае, кои сѫ източниците както на широко разпространения извъ обществото болести, тъй също и специално на болестта туберкулоза, на различните нервни, сърдечни и други заболявания, на които е жертва както голѣма част от нашето общество, така също и учителството. Ето, преди мене и почитаемият народенъ представител г. Гуцовъ много правилно посочи общия източникъ на тѣзи заболявания и поиска да се взематъ мѣрки, голѣми и сериозни, за изкореняването на злото. Ние виждаме, че и учителството, като оная част, като онзи слой отъ обществото, който материално е зле и едва изкарва своето препитание, е жертва на тѣзи заболявания, поради лошото си материално положение. И заради туй десетки години подредъ учителството се е борило и ще се бори, за да може да подобри условията на своето материално и служебно положение.

Но учителството, борейки се за едно по-справедливо възнаграждение, борейки се за едни по-добри трудови условия, борейки се заедно съ това и за едно по-добро битие на цѣлото общество, децата на което то възпитавалъ, въ същото време никога не е забравяло, че и едни опити за реформи въ това отношение, че и едни временни, бихъ казали, палиативни мѣрки никога не сѫ безъ значение, щомъ като не може веднага да се изкорени злото.

Въ туй отношение нашето професионално учителско движение даде примѣръ на всички обществени служители у насъ. То не се яви като едно антидържавно, като едно антинародно, като едно антикултурно движение; то се яви като едно *par excellence* патриотическо, привързано къмъ държавата и народните интереси движение, пропито съ идеализма на възрожденците отъ преди освободителната епоха, носещо този идеализъмъ и презъ цѣлия периодъ отъ освобождението насамъ. Неговиятъ химнъ, който се превърналъ единъ видъ въ общъ народенъ и културенъ химнъ на мислеща България не, ами бихъ казали на цѣла България, е най-добъръ изразъ на този идеализъмъ и същевременно на този патриотизъмъ, който възлнуваха и обладаваха душите на това сдружено учителство, което най-много искаше издигането на България; което даде ония веригаджии, офицери и войници, дѣлото на които бѣ признато тукъ, въ Народното събрание, отъ министерските маси. Помнете въ 1912 и 1913 г. думите на Теодоръ Теодоровъ; помнете аklamацията, съ която тѣзи думи бѣха посрещнати, че учителите сѫ онѣзи, които като пруските учители едно време нанасяха победите на бойното поле. Всички помните тия възторзи и високия патриотизъмъ на учителството, който бѣше ръководенъ и подхранванъ именно отъ Българския учителски съюзъ, за да се виждатъ твърде ниски, твърде клеветнически, твърде жестоки онѣзи псувни и клевети, съ които нѣкакъвъ случайнъ поставенъ въ една тъмна нощъ ръководителъ на учителството днесъ го обсипва въ такава голѣма изобилие.

Та искамъ да кажа, че ръководено именно отъ такива възвишени идеи, сдруженото учителство още навремето казваше: „Ние ще се боримъ за подобряване на трудовите условия, при които работимъ, ще се боримъ за подобряване на материалното ни положение, ние ще се боримъ за подобряване на трудовите условия и материалното положение на цѣлия работенъ български народъ: на еснафа, на селянина, на работника, на всички, които страдатъ. Това е крайната целъ на нашата борба и ние ще я гонимъ, ще се мъчимъ да я постигнемъ. Но въ същото време ние нѣма да се откажемъ отъ всички сръдства, макаръ и палиативни, които носятъ облекчение въ даденъ моментъ на страдащите, и ще се стремимъ да ги използваме“. Въ това отношение, както ви казахъ, Българският учителски съюзъ бѣше, който посочи пътя на тѣзи постепенни подобрявания, както за всички обществени служители, така също и за цѣлия трудовъ народъ. Не „или всичко, или нищо“, а като се боришъ за голѣмото, не се отказвай и отъ малкото, като се боришъ за дълбоката промѣна, не се отказвай и отъ малката реформа. Чрезъ еволюция къмъ напредѣкъ, а не чрезъ революционния принципъ: или всичко, или нищо. Този принципъ бѣше свършено чуждъ на българското сдружено учителство. То поддържаше здравия принципъ: чрезъ реформи къмъ по-дълбоки и всестранни подобрения, и ръководено отъ този принципъ, който е и истински социаленъ и държавно-творчески принципъ, сдруженото учителство почна да действувалъ за частични реформи и само даваше примѣръ за прокарването на тия реформи. Професионалното му движение се превърна въ нѣщо много важно и съществено за цѣлокупното наше обществено развитие.

Въ срѣдата на Българския учителски съюзъ се появиха за първи пътъ идеите „Чрезъ компетентностъ къмъ подобрене“. А компетентността ще може да се постигне

не по единично, а чрезъ сдружаването на всички, които пласиратъ труда си въ единъ определенъ бранитъ на работа — чрезъ сдружаване на хората на физическия трудъ, чрезъ сдружаване на хората на умствения трудъ, чрезъ сдружаване по браншове на хората, заети въ различните трудови групи и чрезъ това къмъ изнасяне на колективните имъ искания, които, хармонизирани и съединени на едно, ще могатъ действително да преродятъ България и да я тласнатъ въ пътя на едно правилно развитие.

И ето, подъ влиянието на тия идеи, Българският учителски съюзъ, отъ една страна, направи всичко възможно, за да постави учебно-възпитателното дѣло на здрави начала, които и сега не могатъ да бъдатъ раздрусани, а отъ друга страна направи всичко възможно, борейки се за материалното подобрене на учителството, да внесе постепенно подобрене въ неговия животъ чрезъ самопомощта. За тая целъ, за първи пътъ отъ всички професионални сдружения, Българският учителски съюзъ създаде фондове, чрезъ спестявания на учителите, за най-разнообразни самопомощни цели. То създаде фондове за подкрепа на болни учители — болни отъ всички болести — създаде фондъ за помощи на туберкулозни учители, създаде фондъ за насърчение културната дейностъ на учителите, за издигане на паметници, за издаване на различни съчинения, за просвѣта на учителството и т. н.

Изобщо, въ това отношение Българският учителски съюзъ разпредѣли и разпредѣляше въ най-различни посоки самопомощта на сдруженото учителство, за да могатъ така или иначе да се облекчатъ тежките рани и тежките болки, отъ които то страдале и днесъ страда. Все въ този духъ на самопомощъ, именно за първи пътъ то заговори за единъ санаториумъ за гърдоболни учители, когато бѣ видно отъ статистиката, че учителството най-много е изложено на гърдоболни заболявания. И събирайки стотинка по стотинка, най-накрая въ 1921 г. то успѣ да предеума тогавашните управляващи, които разбраха твърде добре онова, което се искаше отъ тѣхъ, да отстъпятъ едното крило на Искрецкия санаториумъ на Българския учителски съюзъ, което той съ свои сръдства да обзаведе и поддържа. И наистина, туй крило се създаде съ 28 легла и въ продължение на нѣколко години криво-лѣво нуждите се задоволяваха. Но колкото повече се разбираше значението на санаториалното лѣкуване за изкореняване на тая болестъ, толкова повече ставаше ясно, че само съ тази малка частъ отъ Искрецкия санаториумъ е абсолютно невъзможно да се задоволятъ нуждите на българското учителство. Тогава съюзътъ започна да действувалъ не само за разширяване крилото на санаториума, но и за създаване специаленъ санаториумъ за гърдоболни учители отъ самата държава. Идеята бѣше възприета въ 1922 г. Назначи се една комисия, въ която участвува и делегатъ на Българския учителски съюзъ, съ задача да обиколи нѣкои мѣста извъ България и да опредѣли кои сѫ подходящи за подобенъ санаториумъ. Най-накрая се избра това мѣсто до Лъджене. Наистина, и сега, като отидете тамъ, вие ще видите, че мѣстото не е толкова подходящо за тая работа; вие ще видите, че много излишни сръдства трѣбва да се пропилятъ, за да може да се облагороди и приспособи това мѣсто за целта. Въ всѣки случай тогава комисията въ мнозинството си намѣри за добре да избере това мѣсто и се почна строежътъ. Отъ тогава и сдружено учителство, и министерство, работѣха неустанно, докато най-сетне миналата година санаториумътъ биде завършенъ, разбира се, съ голѣми недостатъци, затуй защото той е едно грамадно здание, а въ днешно време такива голѣми здания, особено за болни отъ заразителни болести, сѫ свършено неперпоръчителни. Азъ имамъ случая да посетя санаториума и да видя какви грижи управителятъ-лѣкаръ и неговите другари употребяватъ, за да може, доколкото е възможно, при туй неудобно мѣсто и при туй неудобно здание, да създадатъ удобства за заболѣлите учители. И, действително, всичко, което е можело, поне за сега, съ сръдствата, съ които сѫ разполагали тия хора, да се направи въ това неудобно мѣсто, отъ туй сравнително неудобно здание, тѣ сѫ го направили. Сами тѣ, обаче, сѫ дошли до това заключение, че туй голѣмо здание, въ което могатъ да се помѣстятъ 120, 150, а въ краенъ случай и 200 легла, не бива да се остави така празно, както е въ днешно време. Още когато го видѣхъ, тѣ ме помолиха и поискаха да се настой за допускането на тия категории хора, които днесъ законопроектътъ вече предвижда да бъдатъ приемани на лѣчение. Въ туй отношение ръководството на санаториума заслужава една похвала, защото то първо повдигна въпроса, заслужаватъ похвала и тѣзи, които се вслушаха въ неговия гласъ. На всѣки случай, азъ бихъ искалъ да кажа, че туй, което се постига съ този законопроектъ, не бива да спре дотукъ. Учителството, както и други слоеве отъ обществото, не страда само отъ гърдни заболявания. Учи-

телството страда много от нервни и сърдечни заболявания. Може би днес сърдечните заболявания по процент са повече, отколкото гръдните заболявания.

Наистина, и в това отношение Учителският съюз поде една инициатива: той почна да прибъбва към строеж на лътни почивни станции. Една такава почивна станция той изгради на брега на Черно море, която и сега прави чест на онѝзи, които я създадоха. Той проектираше постройката на една почивна станция в Хисаря, на една почивна станция в Чамъ-кория, на една почивна станция в Баня и в нѝкои други мѝста, където могат да се лѝкуват страдащите от най-разнообразни болести учители. Министерството последва този примѝръ. И то построи от своя страна нѝколко балкански станции, но в никое от мѝстата, където има минерални лѝчебни води, или край морето, то още не е построило нищо. И азъ бихъ желалъ и в туй отношение министерството да продължи сегашната работа, толкова повече, че паритѝ, които се събиратъ за социално и културно подпомагане на учителитѝ, вече са възлѝзли на една твърде голѝма сума и то може безъ всѝкакви затруднения, ако фондътъ се употребѝ за целиѝта, за които е предназначенъ, да продължи дѝлото на строежъ за подпомагане на заболѝлите отъ най-разнообразни болести учители.

И следвайки този път, стремежи се чрезъ тѝзи срѝдства тѝй или иначе да се подпомогне заболѝлиятѝ, трѝбва същевременно и трудовитѝ условия на учителя на всѝка цена да се подобрятъ. Г-нѝ министърътъ, както и всички вие, можете да видите въ какво положение се намиратъ училищнитѝ помѝщения, въ които работи учителътъ и въ които прекарватъ своитѝ ученически години ученицитѝ. Съвсемъ незначителенъ е процентътъ на новитѝ здания, на хигиеничнитѝ учебни помѝщения. Същевременно пѝкъ липсватъ при тѝзи помѝщения: пансиони, трапезарии и други такива, където да се прибиратъ ученицитѝ, които идатъ отъ далечни мѝста и които са изложени поради това на заболяване. Съвършено са неудобни на много мѝста и квартиритѝ за учителитѝ. Идеята да се построятъ при училищата квартири за учителитѝ въ мѝстата, гдето нѝма хигиенични помѝщения, още не е намѝбрила своето приложение. А въ туй отношение би могло много да се направи. Отъ една страна фондътъ за културно подпомагане, отъ друга страна законътъ за строежъ на училища, заемитѝ, които се отпускатъ по реда на закона — всички тия срѝдства могатъ да се използватъ съ единъ по-бързъ темпъ, като се употребятъ за целѝта, за която са предназначени, за да може да се даде едно по-широко подпомагане на учителитѝ и на нашето учебно дѝло. Въ това отношение азъ смѝтамъ, че г. министърътъ, както е започналъ, би могълъ да продължи и безъ особени усилия да се постигнатъ още по-голѝми резултати. А заедно съ тѝзи единъ видъ палиативни, временни срѝдства, въпроситѝ за възнаграждението на учителя и за претрупаността въ учебната му работа трѝбва да взематъ едно централно мѝсто въ грижитѝ на Министерството на народното просвѝщение и на народното представителство, за да може да се стигне горедолу до онова положение, въ което се намира учителътъ въ цѝлия културенъ свѝтъ. Туй особено се касае за първоначалнитѝ и за прогимназиалнитѝ учители, на които трудовитѝ условия, както и материалното положение, са извънредно лоши. Въ това отношение азъ бихъ казалъ, че министърътъ на народното просвѝщение и народното представителство ще направятъ голѝма услуга и на учебното дѝло, и на учителството, и на общата народна просвѝта, на общия културенъ подъемъ на нашата страна, на общото подобрене на нейния животъ, като дадатъ възможностъ на учителството да заживѝе така, както то си живѝеше, съ своя идеализъмъ, и действуваше за подобренieto на учебното дѝло и на живота на народа; като му дадатъ възможностъ да се отрве отъ она мораленъ гнетъ, въ който са го поставили натрапенитѝ за негови ръководители лица и му се поиска съдействието, чрезъ една свободно изразена мисълъ, чрезъ едно организирано проявление, чрезъ едно организирано действие за постигането на тѝзи цели. То нѝма да сбърка, то е доказало своя патриотизъмъ, то е доказало своята любовъ къмъ народъ и отечество, то е доказало своята привързаностъ къмъ държавата. То е клеветено, то напразно е голено, то е предизвиквано. И днесъ, освенъ гдето материално е съсипано, но то е и морално угнетено. Материалното му положение постепенно се подобрява, но моралниятъ гнетъ изключително зависи отъ тѝзи хора, които се намиратъ на тая маса (Сочи министерската маса) и отъ васъ, г. г. народни представители. Защо охлузенитѝ материално учител да бѝде и морално угнетенъ, да бѝде морално злоупоставенъ предъ обществото, да се убие духътъ му, да се убие неговиятѝ идеализъмъ? Азъ смѝтамъ, че въ

това отношение жестокостта къмъ тоя труженѝкъ на нашия животъ е много, много, по-голѝма, отколкото неблагоприятното отношение, което се проявява къмъ останалитѝ слоеве на нашата интелигенция. Ние имаме съдии, които могатъ свободно да се сдружаватъ; ние имаме агрономи, които могатъ свободно да се сдружаватъ; ние имаме лѝкари, които могатъ свободно да се сдружаватъ. Ние имаме и други хора на умствения трудъ, и други обществени служители, които могатъ свободно да се сдружаватъ. Учителитѝ не направиха никакво зло. Българскиятъ учителски съюзъ никому зло не бѝше сторилъ, той само добро носѝше на държавата и на учебното дѝло. Защо той така брутално се разтури и защо, г. г. народни представители, следъ като се разтури, се остави подъ гнета на единъ произволъ, подъ който пѝшка цѝлото учителство?

Въ заключение, като се обявявамъ изцѝло за законопроектъ, защото той носи едно облекчение за страдащото учителство, азъ бихъ помолилъ, следвайки тѝзи път на материалното му подобрене и чрезъ едно по-съществено увеличение на неговата заплата, Министерството на народното просвѝщение, въ лицето на сегашния министъръ, да махне и моралния гнетъ върху учителството. (Рѝжоплѝскания отъ лѝво)

Председателствуващъ Г. Марковъ: Има думата народниятъ представителъ г. Никола Вачковъ.

Н. Вачковъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Азъ не бихъ взелъ думата да говоря по законопроектъ, съ който се прави измѝнение въ наредбата-законъ за допускане и други лица да се лѝкуватъ въ учителския санаториумъ до с. Лѝджене, ако не съзирахъ въ него една празнота, която искамъ да посоча, понеже други не се спрѝха на нея.

Когато говорихъ миналия път, като защитникъ на земедѝлския стопанинъ, на който съмъ и представителъ, изказахъ се по здравната политика, която трѝбва да се следва въ нашата държава. Тогава казахъ, че не можемъ да раздѝляме здравната политика; че не може за известна професия или за известна организация да се полагатъ повече здравни грижи, а за други по-малко. Азъ изказахъ мисълъта, че здравната политика у насъ ще трѝбва да бѝде направлявана отъ нашитѝ управници въ едно направление, а именно въ еднакво разпредѝляне срѝдствата и грижитѝ за здравеопазване на цѝлия български народъ. Въ това направление ще кажа само нѝколко думи.

Г. г. народни представители! Азъ смѝтамъ, че когато говоримъ по този законопроектъ, не трѝбва да се говори противъ учителството. Учителътъ е въ досегъ съ цѝлото българско население, особено въ селата. Но, г. г. народни представители, този учител, когото прашате да се лѝкува въ Лѝджене и въ други държавни санаториуми и почивни станции, следъ като бѝде излѝкуванъ, ще си отиде и ще бѝде въ досегъ съ сѝщото население, ще живѝе при сѝщитѝ условия, въ които е билъ поставенъ преди да заболѝе и преди да почне лѝкуването си. Постига ли се целѝта? Ако организациитѝ и съсловията си създаватъ почивни домове съ помощта на държавата, азъ смѝтамъ, че нѝма да се изкорени злото. Пакъ ще има туберкулоза, този бичъ ще се разпространява съ още по-голѝма сила, защото не се взематъ такива мѝрки, които да премахнатъ корена на злото. Въ селата и градоветѝ, въ работилницитѝ и фабрицитѝ, въ жилищата — навсѝкъде ще съществуватъ условия, които даватъ възможностъ на този бичъ да се разпространява.

Моето заключение е, че всички наши общественици, които защитаватъ каузата на учителя — и азъ защитавамъ каузата на нашия учител — трѝбва да се погрижатъ да бѝде възнаграденъ нашиятъ учител, защото той отъ една топка месо прави общественикѝ, издига детето въ училището, разработва неговия умъ. На учителя трѝбва да се даде заслуженото. Азъ поддържамъ, че тия санаториуми и почивни станции трѝбва да бѝжатъ обществени, на държавата. Дѝжката ще трѝбва да урегулира това положение, за да може всѝки гражданинъ да се ползва еднакво отъ дѝжковата здравна политика. Има ли възможностъ една организация да се ползва повече, друга по-малко, другата ще остане въ тинята, и не знае кога тя ще има възможностъ да се ползва отъ тия санаториуми. Такава здравна политика, струва ми се, не е насочена на правъ път.

Г. г. народни представители! Азъ говоря не като адвокатъ, не и като учител, не и като ученъ. Когато се движатъ по улицитѝ на София, виждамъ гоамадни постройки, които са на цѝквата, които даватъ доходи съ милиони. Откъде са взети срѝдствата за тия постройки? Виждаме построени почивни станции въ всички курорти. Тия почивни станции се използватъ само 2—3 месеца презъ годината, а презъ

другото време на годината никой не използва тия станции за лѣкуването на маситѣ. Смѣтамъ, че следваната политика — организационитѣ да иматъ най-благоприятнитѣ условия за животъ — не е правилна. Тя трѣбва да се изостави. Нашитѣ общественици трѣбва да цѣрятъ цѣлия български народъ. Тѣ трѣбва да знаятъ, че и горе, и долу трѣбва да има спокойствие. Тѣ трѣбва да иматъ предвидъ, че здравето на единъ народъ е най-голѣмото негово благо. Затова азъ бихъ апелиралъ къмъ г. г. народнитѣ представители, когато ще гласуваме бюджета, когато ще даваме на известни категории, на известни организации или съсловия, ще трѣбва да внимаваме да не накърняваме интереситѣ на други съсловия. Благата трѣбва да бѣдатъ разпределени правилно, равномерно. Бихъ апелиралъ и къмъ г. министра на финанситѣ, който приготвя бюджета, преди да го внесе тукъ, да се позамисли малко и да намали нѣкои параграфи, а да отдели повече срѣдства за здравната политика на държавата. Защото, както каза и преждеговорившиятъ, въ нашата държава има чудесни здравни условия. Всѣко село е построяно до балканъ или въ хубави поля. Навсѣкъде ще се намѣри чистъ въздухъ. Не сж достатѣчни само лѣкарства. Потрѣбенъ е и чистъ въздухъ, при който да се лѣкуватъ болнитѣ отъ туберкулоза. Когато видимъ, че предварителнитѣ здравни мѣрки не сж въ състояние да запазятъ здравето на хората, тогава ще изпратимъ болнитѣ въ хубавитѣ държавни санаториуми, построени въ балканитѣ, съ срѣдства на държавата, съ срѣдства на цѣлия народъ. Това ще бѣде последното срѣдство, за да се спаси болниятъ.

Апелирамъ сжщо къмъ г. министра на просвѣщенieto и къмъ учителството, което дава просвѣтата въ нашата държава, което дава ума, което дава всичко, да даде по-тъкъ това учителство, да каже то на гражданството: „Въ нашитѣ санаториуми, въ нашитѣ почивни станции нека иматъ достѣпъ и други“. Така учителството ще даде примѣръ и тукъ, както то дава примѣръ въ всѣко отношение. Нека и въ този случай министърътъ на просвѣтата и учителството прѣви излигнатъ повика, че нашата здравна политика трѣбва да бѣде държавна; срѣдствата, които получаватъ различнитѣ организации чрезъ държавата, да бѣдатъ разходвани пакъ отъ държавата, за да се ползватъ всички съсловия еднакво, за да може нашиятъ народъ, а особено селскитъ народъ да не бѣде забравенъ и да остане на произвола на сѣдбата. Иначе нѣма да се постигне нищо. Ще лѣкуваме само една категория хора, довгитѣ ще мратъ въ мизерия, и туберкулозата нѣма да бѣде премахната. (Рѣкоплѣскания)

Председателствувашъ Г. Марковъ: Има думата народниятъ представителъ г. Йорданъ Тодоровъ.

Й. Тодоровъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Парадоксално звучи констатацията, че въ България, страната на прекрасния климатъ, на божественитѣ плодове, на лазурното синьо небе, въ страната на столѣтнитѣ процѣтитѣ на жертвитѣ отъ туберкулоза е най-голѣмъ въ сравнение съ тоя въ довгитѣ държави.

На какво се дължи това? Безспорно, трѣбва да има нѣкои дълбоки причини, които ще трѣбва да се наложатъ на вниманието на българскитѣ общественици, и предимно на онѣзи, които сж поставени на ръководнитѣ и отговорни мѣста, да промишляватъ за народното здраве и за народнитѣ бѣднини. Ако потърсимъ причинитѣ на това печално явление, ще ги намѣримъ въ масовото изнедавяване на българския народъ, въ неговото недояждане, въ неговото недобро обличане и въ нехигиеничнитѣ условия, при които той е поставенъ да живѣе. Ако до войнитѣ българинътъ бѣше беденъ: ако той едва свързваше двата края само благодарение на пословичната своя пестеливостъ, следъ войнитѣ, когато на нашето национално стопанство се наложиха несправедливи тежести отъ странитѣ-победители, това изглажняване се усили, за да може жестокиятъ победители да получатъ исканитѣ репарации. Когато правимъ констатацията, че българскитъ народъ е жертва на туберкулозата, че той дава най-голѣмъ процентъ смъртностъ отъ туберкулоза, въпрѣки че има блестящи обективни условия да бѣде на последно мѣсто въ таблицата за смъртността отъ туберкулозата, ще трѣбва винаги да протестираме срещу несправедливоститѣ, които силата наложи на правата кауза на България. Ако това е вѣрно за цѣлия български народъ въ всички негови слоеве, още по-вѣрно е за учителството и за оная категория умствени работници, които сж споменати въ тоя законопроектъ, защото тѣ сж поставени при особени условия, които ги правятъ по-лесно податливи къмъ този бичъ на човѣчеството.

Онѣзи, които, като мене, сж дали скѣпи жертви на този бичъ, които сж виждали да се изнасятъ отъ кѣщи

скѣпи мъртавици, жертва на тази болестъ; хора въ разцѣта на своята младостъ, посветени на свѣтлото учителско звание, да бѣдатъ рано погребани, ще почувствуватъ колко навременно не, съ какво голѣмо закъснение се внася този законопроектъ. Но макаръ и късно, ще трѣбва да отдадемъ заслужено почитъ на онѣзи, които внасятъ законопроекта. Съ законопроекта се разширява кръгътъ на тѣзи, които могатъ да постѣпятъ въ санаториума въ с. Лѣджене. Ще могатъ да постѣпватъ не само учителитѣ и тѣхнитѣ семейства, както бѣше досега, но и чиновницитѣ отъ Министерството на народното просвѣщение, както и пенсиониранитѣ учители и непенсиониранитѣ бивши учители, включително и членоветѣ на тѣхнитѣ семейства. На последно мѣсто ще бѣдатъ приемани писателитѣ, художницитѣ и артиститѣ. Мене ми е особено драго, като членъ на Писателския сѣюзъ въ България, да благодаря на онѣзи, които сж се сѣтили за българскитѣ писатели, за труженицитѣ на перото. Но паралелно съ това азъ съмъ длъженъ да направя нѣкои бележки по законопроекта и моля, г. министра на просвѣтата да ги възприеме.

Съ законопроекта къмъ чл. 1 на наредбата-законъ се прибавя: (Чете) „... както и на чиновницитѣ подъ ведомството на Министерството на народното просвѣщение, а сжщо и пенсионирани и бивши учители и служители по ведомството на Министерството на народното просвѣщение, включително и членоветѣ на тѣхнитѣ семейства (мжжъ, жена и деца надъ 15 години)“.

Забележка. Ако въпрѣки това останатъ свободни легла, Министерството ги допълва въ споразумение съ Главната дирекция на народното здраве, като се предпочитатъ писатели, художници и артисти“.

Въ тази забележка азъ констатирамъ една несправедливостъ къмъ труженицитѣ на перото, изобщо къмъ труженицитѣ въ културната нива на България. Нѣма защо българскитъ писателъ, художникъ и артистъ да бѣдатъ поставени на последно мѣсто при раздаване на тая привилегия. Ако е признато, че българскитъ писателъ не трѣбва да бѣде третиранъ като нѣкой бохемъ, който отъ нѣмане на работа или отъ пусто тицеславие се залавя за перото да пише стихотворения и да съчинява романи; ако се гледа на писателското призвание като на единъ товаръ, съ който се е нагѣрилъ писателътъ, който товаръ не му позволява да се отдаде на друга работа, отъ която да припечели повече, да скѣпва по-хубавъ домъ, да подреди бжцешето на своето семейство; ако писателътъ върши безропотно своето труженичество само затвъ, защото се е отдалъ на своето призвание и слуша гласа, който му шепне отъ горе: ако писателътъ създава културни блага, чрезъ които нацията говори и се налага въ съзнанието на другитѣ нации, ако писателътъ оставя творби за вѣкове, творби, отъ които грядущитѣ поколения ще се възпитаватъ — този писателъ нѣма защо да бѣде поставенъ на последно мѣсто при даване на тая привилегия. (Рѣкоплѣскания) Азъ пледирамъ, г. г. народни представители, тази забележка да се поема. Съ това ще се извърши актъ на справедливостъ, актъ на зачитане достойнството на българския писателъ.

Нѣкой отъ нар. представители: Ясно е!

Й. Тодоровъ: Ясно е, но не зная дали ще се възприеме отъ васъ и, най-важно, дали ще бѣде възприето отъ тамъ, отъдето трѣбва. Затова се спирамъ на този въпросъ. Азъ пледирамъ: както членоветѣ на семейството на учителя ще иматъ достѣпъ въ този санаториумъ, така и членоветѣ на семейството на българския писателъ да иматъ достѣпъ.

Г. г. народни представители! Въ края на чл. 2 се казва: „Беднитѣ се освобождаватъ отъ заплащане“. Разбирамъ, че и беднитѣ писатели ще се освобождаватъ отъ заплащане. Тѣ обикновено сж всички бедни, но не всѣки писателъ може да се снабди съ свидетелство за бедностъ, защото то е въпросъ за достойнство, за пречупване личната честъ. Това унижение, споредъ мене, ще трѣбва да бѣде спестено за българския писателъ, артистъ и художникъ.

Последната бележка, която има да направя по законопроекта, е по новия чл. 3. Въ този членъ е казано: (Чете) „Учителитѣ и служителитѣ по ведомството на Министерството на народното просвѣщение се лѣкуватъ при максималенъ срокъ една година, докато оздравѣятъ клинически или възстановятъ въ значителна степенъ и за по-дълго време своята работоспособностъ, а всички останали се лѣкуватъ при максималенъ срокъ шестъ месеци“. А въ „всички останали“ влизатъ пенсиониранитѣ и непенсиониранитѣ бивши учители, писателитѣ, артиститѣ и художницитѣ. Значи, докато по чл. 3 за учителитѣ и служителитѣ при Министерството на народното просвѣщение максималниятъ срокъ за лѣкуване е една година, за всички останали максималниятъ срокъ за лѣкуване е шестъ месеци.

Защо? Недоумявамъ. Дали тѣ сѣ направени отъ друго тѣсто, та следъ шесть месеци ще трѣбва да оздравѣятъ и достатъчно да се възстановятъ? Не намирамъ основание да се прави тази разлика и затова моля г. г. народнитѣ представители и г. министра на народното просвѣщение да се съгласятъ да не се прави тази разлика, а срокътъ за всички да бѣде една година.

Г. г. народни представители! Като направихъ тия конкретни бележки по законопроекта, азъ смѣтамъ, че допринасямъ малко чрезъ моитѣ усилия за подобреніето му и поздравявамъ неговия вносителъ, надѣвайки се, че той ще възприеме бележките и пожеланията, които отъ тази трибуна се направиха.

Председателствуващъ Г. Марковъ: Има думата народниятъ представителъ г. д-ръ Борисъ Даскаловъ.

Д-ръ Б. Даскаловъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Сложенъ е предъ насъ законопроектъ за измѣнение и допълнение на чл. 1 и 2 отъ наредбата-законъ за постѣпване въ държавната здравна станция, санаториума, за учители край с. Лѣджене, Пещерско, публикуванъ въ „Държавенъ вестникъ“, брой 85, отъ тази година.

Съ това измѣнение г. министърътъ на народното просвѣщение справедливо иска да могатъ да постѣпватъ на лѣчение въ здравната станция учители пенсионирани, бивши учители непенсионирани, чиновници при Министерството на народното просвѣщение, както и писатели, художници и артисти. Азъ поддържамъ това измѣнение, защото чиновниците и другитѣ ще бѣдатъ приемани на лѣчение въ здравната станция само тогава, когато има свободни мѣста.

Азъ смѣтамъ, г. г. народни представители, че ще бѣде умѣстно въ тази станция да се приематъ на лѣчение и заболѣли отъ туберкулоза мѣстни жители отъ Чепинското корито, защото ще бѣде много жестоко, когато нѣкой жителъ отъ Чепинския край заболѣе отъ туберкулоза, да търси санаториална медицинска помощъ въ другитѣ краища на България. Много отъ васъ сѣ ходили тамъ и знаятъ, че този край е отдалеченъ отъ централната линия на около 40—50 км. Ще бѣде справедливо, смѣтамъ, жителитѣ отъ Чепинското корито да добиятъ право на лѣкуване въ този санаториумъ.

Г. г. народни представители! Искамъ да обърна вниманието ви и на мѣстоположението на самия санаториумъ. Мѣстото на санаториума е избрано неудачно. То не отговаря на много условия. Напр., нѣма вода. Едва преди нѣколко месеци, сѣ голѣмъ трудъ, успѣха да намѣрятъ вода, която едва би задоволрила нуждитъ на санаториума за малко време презъ годината. Отъ друга страна, този санаториумъ се намира на два километра надъ селото, край една малка рѣчица, която протича презъ самото село, което се развива въ единъ първостепененъ курортъ. Понеже тази здравна станция не е нищо друго, освенъ единъ санаториумъ — когато се е почналъ строежътъ, намѣрението е било да бѣде построена тамъ здравна станция — и въ него ще постѣпватъ на лѣчение не само леко болни учители, не само учители, които ще лѣтуватъ, а и тежко болни, сѣ открита форма туберкулоза, то мѣстото около санаториума ще се замърсява, и когато паднатъ дъждове, заразата ще се разнася изъ селото. Следователно, при това разположение на санаториума, само на два километра надъ селото, опасността отъ заразяване на жителитѣ отъ този край е голѣма. Санаториумътъ ще представлява винаги едно огнище за разпространението на туберкулозата всрѣдъ мѣстното население.

Вѣрвамъ, че сѣ взети всички тѣхнически мѣрки въ санаториума за преграждане пътя за разпространението на болестта. Азъ имамъ възможностъ това лѣто да посетя санаториума и отъ това, което видѣхъ, и отъ това, което ми разправи управителъ-лѣкарътъ, се убедихъ, какво действително мѣрките, които сѣ взети въ самия санаториумъ, за да се попрѣчи на разпространението на болестта въ населени пунктъ, сѣ достатъчни. Остава, обаче, откритъ въпросътъ за пренасянето на болнитѣ. Пренасянето става или съ камиони, които минаватъ презъ селото, или съ влакчето до селото и после пакъ съ камиони презъ селото до санаториума. Отъ вътрешността болнитѣ пристигатъ съ нормалнитѣ влакове до Сараново. Ето защо азъ намирамъ, че е необходимо къмъ всѣки влакъ да има единъ вагонъ или поне половинъ вагонъ, преграденъ, съ легла за болни отъ туберкулоза, за да може тия болни да бѣдатъ изолирани отъ здравитѣ.

Моля г. министра на народното просвѣщение да си вземе бележка отъ това, което казахъ, и да настои предъ г. министра на желѣзницитѣ да се набавятъ въ бѣдеще специални вагони за болнитѣ отъ туберкулоза, които вагони

да се прикачватъ къмъ влаковетѣ; а ако това не може, то да се прегради половинъ вагонъ, въ който да се поставятъ легла за болни отъ туберкулоза или отъ други заразни болести, отиващи въ санаториумъ или болница, за да бѣдатъ изолирани отъ здравитѣ пътници.

Г. г. народни представители! У насъ туберкулозата е взела голѣми размѣри. Отъ туберкулоза въ страната боледуватъ отъ 120 до 150 хиляди души, умиратъ годишно около 12 хиляди души, а разполагаме за борба съ нея само съ около 2.500 легла. Ако искаме да водимъ успѣшна оорба срещу туберкулозата, трѣбва да се построятъ болници и санаториуми, които да иматъ най-малко 10.000 легла. По отношение на болничнитѣ легла сме много зле. У насъ се пада срѣдно едно легло на 63/ души, когато на Западъ едно легло се пада на 100—200 души.

Г. г. народни представители! Гѣма да се спирамъ повече върху този въпросъ, защото голѣма частъ отъ това, което щѣхъ да кажа, се изтъкна отъ предговорившитѣ. Запазвамъ си, обаче, правото, когато ще разглеждаме оуджета на Главната дирекция на народното здраве, поощирно да ви занимая съ здравната политика у насъ и съ болничното дѣло. (Ръкоплѣскания отъ лѣво)

Председателствуващъ Г. Марковъ: (Звъни) Има думата г. министърътъ на народното просвѣщение.

Министъръ Б. Филевъ: Г. г. народни представители! Едва ли има нужда да вземамъ думата, за да давамъ обяснения по разглеждания законопроектъ. Уважаемитѣ г. г. народни представители, които взеха думата преди мене, разгледаха всестранно и изчерпателно законопроекта и на мене не остава нѣщо много да прибавя. Моята задача се извънредно много улесни отъ г. г. народнитѣ представители, които се изказаха по законопроекта.

Считамъ, че е излишно да прибавя каквото и да е за защита на тоя законопроектъ, тъй като виждамъ, че всички оратори, които говориха, го одобряватъ и сѣ готови да го приематъ. Ако, въпрѣки това, вземамъ думата, правя го, за да кажа нѣколко думи относно забележките, които се направиха, и въ връзка съ тѣхъ да дамъ обяснения по нѣкои други въпроси, които се засегнаха тукъ, макаръ и мимоходомъ.

Преди всичко по въпроса за допускането да се лѣкуватъ въ санаториума и писатели, художници и артисти. Азъ съмъ отъ тѣзи, които най-много бихъ искалъ това право да се разшири и по отношение на писателитѣ, художниците и артиститѣ, да получатъ и тѣ достѣпъ въ този санаториумъ, защото сѣ хора, които стоятъ твърде близо съ своята дейностъ до учителитѣ. Струва ми се, обаче, че има една формална прѣчка за това — санаториумътъ е съграденъ специално за учители. Въ всѣки случай нѣмамъ нищо противъ, когато се разглежда законопроектътъ въ комисията, да видимъ дали не ще бѣде възможно да направимъ за писателитѣ, артиститѣ и художниците нѣщо повече отъ това, което се предлага съ законопроекта.

Тази ми декларация важи и за другитѣ забележки, които се направиха. Напр., относно въпроса, защо за една категория болни се допуска едногодишно лѣчение, а за друга — само шесть месеци. Струва ми се, че това е свързано съ известни технически съображения, които сѣ били взети предвидъ, когато се е изработвалъ законопроектътъ. Но и този въпросъ би могълъ да се обсъди въ комисията и да се види дали не можемъ да направимъ и тукъ нѣкаква поправка.

Относно критикитѣ за мѣстоположението на санаториума ще кажа, че това е единъ въпросъ, по който днесъ е излишно да се говори, защото санаториумътъ е вече построенъ. Може би е било възможно да се избере поподходящо мѣсто, но по какви съображения това не е направено навремето, не ми е известно. Въ всѣки случай, сега имаме вече санаториумъ, който е пригоденъ да служи за целитѣ, за които е направенъ. Наша длъжностъ остава да видимъ по какъвъ начинъ ще можемъ да използваме този санаториумъ, за да отговори той напълно на своето предназначение.

Въпросътъ за водата е разрешенъ, макаръ и не по най-сполучливъ начинъ. Все пакъ, санаториумътъ е снабденъ съ вода и въ това не се срѣща прѣчка за неговото използване. Другитѣ забележки, които се направиха отъ уважаемия г. д-ръ Даскаловъ — за начина на пренасяне на болнитѣ и други — не могатъ да не се взематъ предвидъ, защото ние дължимъ да защитимъ и интереситѣ на мѣстното население. Дали, обаче, и мѣстното население трѣбва да добие достѣпъ въ санаториума — това е сѣщо така въпросъ, който можемъ да разгледаме въ комисията. Обаче, струва ми се, че ще се явятъ формални прѣчки за даване достѣпъ въ санаториума на мѣстното население.

Достъпът до санаториума ще се ограничи за онѝзи категории хора, за които той е създаден. Мисля, че подобно предложение нѝма да може да се приеме.

Ще се спра на казаното отъ уважаемия народенъ представителъ г. Иванъ Пастуховъ. Азъ съмъ принуденъ тукъ да протестирамъ противъ начина, по който г. Пастуховъ се произнесе за моя уважаемъ колега г. проф. Консуловъ. Азъ мисля, че не по този начинъ трѣбва да се критикува дейността на единъ държавенъ служителъ, съ авторитета на голѣмъ ученъ, какъвто е г. проф. Консуловъ.

И. Пастуховъ: (Възразява)

Министъръ Б. Филовъ: Моля Ви се! Ако имате нѝщо да кажете противъ г. проф. Консуловъ, трѣбваше да излъзете съ данни, а не съ обидни думи и клевети.

И. Пастуховъ: Азъ ще излъза съ данни.

Министъръ Б. Филовъ: Моля Ви да не ме прекъсвате, както и азъ не Ви прекъсвахъ. Азъ можехъ, още когато говорѣхте, да Ви прекъсна, но азъ уважавамъ народните представители, които говорятъ отъ трибуната, каквито и да били тѣ, и ги изслушвамъ спокойно докрай, като си запазвамъ правото следъ това да имъ отговоря по начинъ, какъвто намѣри за добре. Но ако азъ постъпвамъ така спрямо всички васъ, отъ едната и отъ другата страна, моля ви да имате търпение да ме изслушате, когато говоря, както азъ имамъ търпение да ви изслушамъ. (Ржкоплѣскания отъ дѣсно и центъра)

И. Пастуховъ: (Възразява)

Председателстващъ Г. Марковъ: (Звъни) Моля, г. Пастуховъ, не прекъсвайте!

Министъръ Б. Филовъ: Азъ вече казахъ, че ако има да се каже нѝщо противъ г. проф. Консуловъ, трѣбва да се излъзе съ факти, а не съ обидни думи и съ клевети, както Вие си позволите да направите това отъ трибуната на Народното събрание. Азъ не съмъ излъзълъ да защитавамъ г. проф. Консуловъ. Той ще Ви отговори, надѣвамъ се, по начинъ достоенъ, както Вие заслужавате. Азъ, обаче, искамъ да подчертая, че г. проф. Консуловъ...

И. Пастуховъ: (Възразява)

Председателстващъ Г. Марковъ: (Звъни)

Министъръ Б. Филовъ: Имайте търпение да ме изслушате.

И. Пастуховъ: Имамъ, имамъ.

Министъръ Б. Филовъ: Азъ мисля, че г. проф. Консуловъ е застаналъ начело на Просвѣтния съюзъ, не за да се бори само съ хората отъ бившия Учителски съюзъ, но лично той е застаналъ начело на Просвѣтния съюзъ, за да пази интереситъ на учителитъ. (Ржкоплѣскания отъ дѣсно и центъра) Г-нъ Консуловъ е винаги достойно изпълнявалъ задачата, която му е била възложена.

И. Пастуховъ: Узурпаторъ е, г. министре!

Председателстващъ Г. Марковъ: (Звъни)

Министъръ Б. Филовъ: Той е избранъ отъ Просвѣтния съюзъ, той не е никакъвъ узурпаторъ. И азъ протестирамъ още веднажъ противъ подобни клевети, които се хвърлятъ тукъ!

И. Пастуховъ: Това не е клевета.

Председателстващъ Г. Марковъ: (Звъни) Моля, моля!

Министъръ Б. Филовъ: Азъ Ви казахъ, че нѣмамъ намѣрение да защитавамъ г. Консуловъ, обаче азъ съмъ длъженъ да изтъкна неговата деятелностъ и това, което той е направилъ въ защита на интереситъ на учителството. Може би на известни срѣди отъ бившия Български учителски съюзъ да не е много приятно, че други хора се застъпватъ за интереситъ на българския учител. Обаче азъ мога да Ви увѣря, че защитата на интереситъ на българските учители не е монополъ само на известна група. (Викове „Браво!“ и ржкоплѣскания отъ дѣсно и центъра) И мога също така да Ви увѣря, че правителството, къмъ което имамъ честта да принадлежа, се грижи не по-малко

за интереситъ на българското учителство, като културенъ факторъ за развитието на страната, отколкото Вие. (Ржкоплѣскания отъ дѣсно и центъра)

И. Пастуховъ: (Възразява)

И. Петровъ: Стига, бе! Слушайте! Васъ никой не Ви прекъсваше.

Председателстващъ Г. Марковъ: (Звъни)

Министъръ Б. Филовъ: Не само съ този законопроектъ, който е внесенъ днесъ, правителството се явява въ защита на интереситъ на учителството. Правителството ще има случай да даде наскоро и други доказателства, че то се грижи за учителството не по малко, отколкото хората на бившия Учителски съюзъ. (Ржкоплѣскания отъ дѣсно и центъра)

Г. г. народни представители! Ще кажа още нѣколко думи, за да уясня нѣкои въпроси, които се засегнаха тукъ отъ трибуната, или, по-право, да поставя точки върху итата на известни въпроси, които се засегнаха. Така напр., уважаемиятъ народенъ представителъ г. Гудовъ спомена въ самото начало, че съ внесенъ законопроектъ се извършва поправка на една грѣшка, която била допустната на времето, когато е създадена наредбата-законъ за този санаториумъ. Всѣщностъ, не се касае за изправяне на грѣшка. Азъ искамъ да подчертая, че днешниятъ законопроектъ се внася не за да се изправи една грѣшка отъ миналото, но за да се съобрази използването на учителския санаториумъ съ положението, което имаме днесъ. Навремето, когато бѣше приета наредбата-законъ за учителския санаториумъ, се предполагаше, че числото на заболѣлитъ отъ туберкулоза между учителитъ, които сѣ още на служба, ще бѣде много по-голѣмо. За щастие, оказа се, че толкова туберкулозни между тѣхъ нѣма. И затова въ санаториума постѣпиха само петдесетъ души, когато той е пригледенъ за 120—150 легла. Следователно, не се касае за изправяне на една грѣшка, която е допустната при изработването първоначално на наредбата-законъ за постѣпване въ санаториума, а за едно съобразяване съ днешната действителностъ. Понеже се видѣ, че числото на болнитъ, които постѣпватъ въ санаториума, не е достатъчно, за да се използва напълно капацитетътъ му, затуй сега се прави едно допълнение на наредбата-законъ, като се предвижда възможността за постѣпване въ него и на други категории лица. Следователно, не се поправя една грѣшка, но се приспособяваме къмъ днешнитъ нужди.

Ползвамъ се отъ този случай да засегна единъ въпросъ, по който трѣбваше да говоря при разглеждането на постановения въ първата точка отъ днешния дневенъ редъ законопроектъ за отмиѣняване на наредбата-законъ отъ 11 априлъ 1938 г. относно допълнението на чл. 296 отъ закона за народното просвѣщение — касае се за хонораритъ професори и частнитъ доценти — който се прие единодушно. Трѣбва да кажа, че и съ този законопроектъ, който азъ имамъ честта да внеса, за единодушното присъмане на който благодаря на народното представителство, не трѣбва да се смѣта, че се върши нѝщо, съ което се поправя грѣшка направена съ една по-раншна наредба. Азъ нѣма да се спирамъ тукъ да говоря подробно по този въпросъ, защото смѣтамъ, че това е излишно. Обаче моя длъжностъ е да изтъкна — и справедливостта го изисква — и да подчертая, че моятъ уважаемъ колега г. проф. Маневъ, бившъ министъръ на народното просвѣщение, самъ бѣше дошелъ до съзнанието, че съ тази наредба-законъ се внесоха известни мъчнотии въ функционирането на Университета и той самъ бѣше поелъ ангажмента да измѣни или да отмиѣни тази наредба-законъ. Следователно, ако азъ внасямъ днесъ този законопроектъ, съ това изпълнявамъ единъ ангажментъ, който бѣше поетъ още отъ моя предшественикъ. Не бива да се смѣта, че настѣпва нѣкаква коренна промѣна въ отношенията на правителството къмъ Университета, а, както виждате, става едно изпълнение на единъ ангажментъ, поетъ отъ моя предшественикъ. Така трѣбва да гледаме на този законопроектъ, за да бѣдемъ наясно — да не се смѣта, че съ него се оправя грѣшка, която е направена въ миналото, както не трѣбва да останемъ и съ убеждението, че се поправя грѣшка съ законопроекта за постѣпване въ учителския санаториумъ край с. Лѣджене.

Г. г. народни представители! Смѣтамъ, че нѣма какво повече да кажа по законопроекта. Моля ви да го приемете на първо четене, като въ комисията ще се направятъ нѣкои поправки, ако се намѣри за необходимо. (Ржкоплѣскания)

Председателстващъ Г. Марковъ: Които приематъ на първо четене законопроекта за измѣнение и допълнение на чл. чл. 1 и 2 отъ наредбата-законъ за постѣпване въ държавната здравна станция (санаториумъ) за учители край с. Лъджене, Пещерско, публикувана въ „Държавенъ вестникъ“, бр. 85, отъ 18 априлъ 1938 г., моля, да вдигнатъ рѣка. Приема се единодушно. Законопроектътъ отива въ комисията.

Пристѣпваме къмъ следващата точка трета отъ дневния редъ:

ОДОБРЕНИЕ ПРЕДЛОЖЕНИЕТО ЗА ОДОБРЕНИЕ РЕШЕНИЯ НА ПРОШЕТАРНАТА КОМИСИЯ, ВЗЕТИ ВЪ ЗАСЕДАНИЕТО И НА 23 НОЕМВРИЙ 1938 г. — ПРОДЪЛЖЕНИЕ ДОКЛАДВАНЕТО.

Ще се докладва п. 48.

Има думата докладчикътъ г. Иванъ Воденичарски.

Докладчикъ И. Воденичарски: Молба отъ наследниците на Никола К. Ковачевъ, отъ София. Молятъ да имъ бѣде опростена сумата 1.815 л., произтичаща отъ това, че следъ смъртта на тѣхния наследодател, лицето, което е било избрано за настойникъ, не е подало своевременно декларация за облагане съ данъкъ наема, който сѣ получавали отъ къщата.

Имотното имъ състояние е: притежаватъ една къща на ул. „Кавала“, отъ която получаватъ 600 л. месеченъ наемъ, отъ който произтича и въпросниятъ данъкъ.

Комисията при Министерството на финанситъ дава съгласието си да се опрости сумата 1.815 л., втори размѣръ данъкъ наеми за 1933/1934, 1934/1935 и 1935 г.

Прошетарната комисия сѣщо намира, че следва да имъ бѣде опростена тази сума.

Председателстващъ Г. Марковъ: Ще гласуваме. Които приематъ да се опрости на наследниците на Никола К. Ковачевъ, отъ гр. София, сумата 1.815 л., втори размѣръ данъкъ наеми за 1933/1934, 1934/1935 и 1935 г., моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Ще се докладва п. 49.

Докладчикъ И. Воденичарски: Славе Йордановъ Силиновъ, отъ гр. София, е обложенъ съ данъкъ сгради и данъкъ заняти за разни години въ размѣръ на 9.613 л.

Материалното му състояние е: притежава една къща съ емлячна оценка 18.900 л. Други имоти и доходи въ София нѣма.

Комисията при Министерството на финанситъ дава мнение да му бѣде опростена сумата 6.000 л. данъкъ заняти заедно съ лихвитъ.

Прошетарната комисия, обаче, намира, че следва да му бѣде опростена цѣлата сума, тъй като е невъзможно да я изплати, поради липса на доходи. Даже съ доходитъ, които получава, не може и семейството си да поддържа. Следователно, този остатъкъ отъ сумата ще остане само като единъ баластъ и може би следващото Народно събрание ще трѣбва да се занимае наново съ този случай.

Председателстващъ Г. Марковъ: Въ списъка е напечатано, че му се опрощаватъ 6.000 л.

Докладчикъ И. Воденичарски: Неправилно е писано.

Председателстващъ Г. Марковъ: Въ списъка, който е раздаденъ на г. г. народнитъ представители, е писано, че се опрощава сумата 6.000 л. Г-нъ докладчикътъ казва, че прошетарната комисия е решила да му се опрости цѣлата сума 9.613 л. Следователно, има едно различие. Затова ще гласуваме най-напредъ предложението на комисията, както е напечатано въ списъка. Ако то пропадне, тогава ще гласуваме предложението на г. докладчика.

Които приематъ да се опрости сумата 6.000 л. по докладвания случай, моля, да вдигнатъ рѣка. Малцинство, Събранието не приема.

Които приематъ да се опрости на Славе Йордановъ Силиновъ, отъ гр. София, сумата 9.613 л., моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Ще се докладва п. 50.

Докладчикъ И. Воденичарски: Г. г. народни представители! Ще ви докладвамъ единъ случай, който не бива да го докладвамъ, но касае се за една жена, която е въ затвора и може би до този моментъ не е излѣзла. Още миналата година, презъ м. октомврий, съ телеграма тя е искала да ѝ бѣде опростена една глоба по постановление на акцизнитъ власти. Въ телеграмата си казва: (Чете) „Задържана съмъ днесъ въ затвора въ Плевенъ за изтърпяване глоба 31.852 л. по тютюнево постановление № 5218 на плевенския акцизенъ началникъ. Моля да ме освободите на основание на закона, „Държавенъ вестникъ“, бр. 132, отъ 23 юний 1937 г., поради раждането на Престолонаследника“.

Моля ви да уважимъ тази молба, въпрѣки решението на Народното събрание отъ по-рано да не се занимава съ такива молби, защото случаятъ е много спешенъ — жената лежи въ затвора.

Председателстващъ Г. Марковъ: Които приематъ да се опрости на Симеона Георгиева, отъ с. Бръшляница, Плевенско, остатъкътъ отъ глобата по постановление № 954/1933 г. на плевенския областенъ акцизенъ началникъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Ще се докладва п. 53.

Докладчикъ И. Воденичарски: Молба отъ Христо Д. Ковачевъ, жителъ на гр. Радомиръ. Той, като касиеръ на районния радомирски комитетъ, е билъ ограбенъ — открадва му се отъ касата сумата 78.914 л. Водена е на времето анкета и е установено, че действително е извършена кражба чрезъ взломъ, но не сѣ могли да намѣрятъ престѣпниците, които сѣ извършили кражбата. Той, обаче, е билъ начетенъ съ тази сума и следва да отговаря за нея.

Комисията при Министерството на финанситъ намира, че трѣбва да бѣде опростена на молителя тази сума.

Прошетарната комисия сѣщо така се съгласява сумата да бѣде опростена, тъй като човѣкътъ не е виновенъ, сумата не е присвоена отъ него, а му е открадната.

Председателстващъ Г. Марковъ: Ще гласуваме. Които приематъ да се опрости на Христо Д. Ковачевъ, отъ гр. Радомиръ, сумата 78.913 л., заедно съ лихвитъ, като платеното досега не се връща, по постановление № 14/1927 г. на министра на финанситъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Г. г. народни представители! Съобщавамъ ви, че е постѣпило законодателно предложение по частна инициатива, подписано отъ нуждното число народни представители, за измѣнение на чл. 11 отъ закона за пенсиитъ за изслужено време.

Този законопроектъ ще се напечати, ще се раздаде на г. г. народнитъ представители и ще се постави на дневенъ редъ.

Г. г. народни представители! Моля да се съгласите за утрешното заседание да приемете следния дневенъ редъ:

Първо четене законопроектитъ:

1. За измѣнение на § 1 отъ наредбата-законъ за отмѣнение на наредбата-законъ за временно уреждане на наемнитъ отношения.
2. За ревизиране договоритъ за наемъ на фондови земи за стопанската 1937/1938 г.
3. За откупуване отъ Б. з. к. банка до 4.000.000 кгр. тютюни отъ реколта 1938 г. направо отъ производителитъ.
4. За измѣнение и допълнение на наредбата-законъ за данѣчни облекчения на данѣкоплатцитъ къмъ общинитъ („Държавенъ вестникъ“, бр. 136 отъ 28 юний 1937 г.).

Одобрение предложенията:

5. За отпускане народна пенсия на съпругата на покойния писателъ Йорданъ Йовковъ и на дъщеря му.
6. За приемане завещанието на покойната Райна д-ръ Стефанъ Чернева, и
7. За одобрение решенията на прошетарната комисия, взети въ заседанието ѝ на 23 ноемврий 1938 г. (Продължение докладването).

Тѣзи, които приематъ така предложения дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Закривамъ заседанието.

(Закрито въ 17 ч. 30 м.)

Подпредседателъ: Г. МАРКОВЪ

Секретари: { Д-ръ П. ЯЛАНОВЪ
П. МАРКОВЪ

Началникъ на Стенографското отделение: Д. АНТОНОВЪ